

עזרי וזמרת י-ה

פרפראות וחידושים על פרשת השבוע
מפניני ר' עוזי צמח הי"ו

פרשת ויצא - תשפ"ו - גיליון 173

מדור הגימטריות

* וַיֵּרָא וְהִנֵּה בָּאָר בְּשָׂדֶה וְהִנֵּה שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי צֹאן רֹבְצִים
עֲלֶיהָ וכו': (כ"ט ב')

וביאר הכלי יקר, וירא והנה באר בשדה. נודמן לו שראה ג' עדרי צאן רובצים עליה סימן הוא שג' הם שנודמנה להם אשה אל הבאר והם יצחק יעקב ומשה, לפי שהאשה נמשלת לבאר שנאמר (משלי ה.טו) שתה מים מבורך ונוזלים מתוך בארך.

והנה המילים בפסוק: וַיֵּרָא וְהִנֵּה בָּאָר בְּשָׂדֶה וְהִנֵּה שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי צֹאן רֹבְצִים, עולה בגימטריא 2605.

וכן המילים: שלשה הם שנודמנה להם אשה על הבאר הם - יצחק יעקב משה, עולה בגימטריא 2605.

ונראה לרמזו כן במילים וַיְהִי פֶּאֶשֶׁר יִלְדָה רַחֵל אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל לָבָן שְׁלַחֲנִי, זהו ראשי תיבות.

כאשר ילדה רחל את יוסף ותאמר לילד הזה פללתי - ראה אלוקים אסף חרפתי יי' - תחת דעשתה רחל חסד מסרה סימנם ללאה - לכן נולד יוסף נולד שטן לעשו - הוא שכתוב והיה בית יעקב אש בית יוסף להבה - ובית עשו קש יהיה.

* הָלוֹא נִכְרִיּוֹת נִחְשְׁבָנוּ לוֹ פִּי מִכְרָנוּ וַיֹּאכֵל גַּם אָכֹל אֶת פִּסְפָּנוּ: (ל"א ט"ו)

ומבאר רש"י, הלא נכריות נחשבו לו. אפילו בשעה שדרך בני אדם לתת נדוניא לבנותיו בשעת נשואין, נהג עמנו כנכריות כי מכרנו לך וכו' בשכר הפעולה.

ונראה לרמזו כן במילים הָלוֹא נִכְרִיּוֹת נִחְשְׁבָנוּ לוֹ, זהו ראשי תיבות.

ונכריות נחשבו לאבינו ויאכל את כספנו ועמלנו - שדין האב יתן לבנותיו נדוניה ראויה בעת נישואיהן תחת חופה וקידושין.

* וַתֹּאמֶר אֶל אָבִיהָ אֵל יֵחָר בְּעֵינֵי אֲדָנִי פִּי לֹא אוֹכֵל לָקוּם מִפְּנֵיהָ פִּי דָרָךְ נָשִׁים לִי וכו': (ל"א ל"ה)

ומבאר הרמב"ן אולי אמרה כי ראשה ואבריה כבדים עליה והיא חולה בבא הארח כן כי דרכן וכו' והנכון בעיני כי היו הנדות בימי הקדמונים מרוחקות מאד וכו' ולכך אמרה רחל ראויה הייתי לקום מפני אדוני לנשק ידיו אבל דרך נשים לי.

ונראה לרמזו כן במילים פִּי לֹא אוֹכֵל לָקוּם מִפְּנֵיהָ, זהו ראשי תיבות.

כי לא אוכל קבל פניך כמקובל - מכיון ואורח נשים יש לי ואיני יכולה לקום ולקיים מצות כיבוד אב.

פרפראות וחידושים

* וַיִּקְרָץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אָכֵן יֵשׁ יִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאֵנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי: (כ"ח ט"ז)
וכותב רש"י, ואנכי לא ידעתי. שאם ידעתי, לא ישנתי במקום קדוש כזה: ונראה לרמזו כן במילים אָכֵן יֵשׁ יִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה, זהו ראשי תיבות. אכן מקום קדוש הוא ועליו ישנתי ולא ידעתי - כי זהו הר מוריה בית הבחירה נגד שער השמים.

* וַיִּשְׁכְּתִי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי וְהָיָה יִי לִי לְאֵלֹהִים: כ"ח כ"א
ומבאר רש"י, והיה ה' לי לאלהים. שיחול שמו עלי מתחלה ועד סוף, שלא ימצא פסול בזרעי, כמו שאמר אשר דברתי לך, והבטחה זו הבטיח לאברהם, שנאמר להיות לך לאלהים ולזרעך אחריו. והנה המילים יִי לִי לְאֵלֹהִים, עולה בגימטריא 182.

וכן השם יעקב הוא 182, והיינו דרמזו יעקב שיחול שמו עלי מתחילה ועד סוף. * וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל לָבָן הִבָּה אֶת אֲשֶׁתִּי פִּי מְלָאוּ יָמִי וְאִבּוֹאָהָ אֵלַיָּה: (כ"ט כ"א)
וביאר רש"י מלאו ימי. שאמרה לי אמי. ועוד מלאו ימי, שהרי אני בן פ"ד שנה, ואימתי אעמיד י"ב שבטים, וזהו שאמר ואבואה אליה, והלא קל שבקלים אינו אומר כן, אלא להוליד תולדות אמר כך.

ונראה לרמזו כן במילים הִבָּה אֶת אֲשֶׁתִּי פִּי מְלָאוּ יָמִי וְאִבּוֹאָהָ אֵלַיָּה, זהו ראשי תיבות.

ויאמר אליו הבה את אשתי ואבואה אליה - כי מלאו ימי תמו והגיע השעה להוליד תולדות המה י"ב בנים שבטי י"ה מארבע אמהות הקדושות - לזרע יעקב אשר בחר יי'.

* וַיָּבֵא גַם אֶל רַחֵל וַיֵּאָהֶב גַּם אֶת רַחֵל מִלְּאָה וכו': (כ"ט ל')

וכתב הספורנו, ויאהב גם את רחל. לא בשביל האשות בלבד אבל גם באשר היא רחל בשביל מעשיה הנמשכים לצורתה האשית.

ונראה לרמזו כן במילים וַיֵּאָהֶב גַּם אֶת רַחֵל מִלְּאָה, זהו ראשי תיבות. ויאהב גם את רחל בראותו חשיבות מעשיה האציליים - יען אשר מסרה ללאה אחותה הסימנים - לא תתבוה.

* וַיְהִי פֶּאֶשֶׁר יִלְדָה רַחֵל אֶת יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל לָבָן שְׁלַחֲנִי וְאִלְכָה אֶל מְקוֹמִי וּלְאָרְצִי: (ל' כ"ה)
ומבאר התורה תמימה, כאשר ילדה וגו' - מאי שנא כי אתיליד יוסף, א"ר שמואל בר נחמני, מפני שראה יעקב אבינו שאין זרעו של עשו נמסר אלא ביד זרעו של יוסף, שנאמר (עובד' א' י"ח) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש [ב"ב ק"ג ב'].

סיפור שבועי

רבי שלמה לוריא: המהרש"ל זצ"ל

רבינו שלמה לוריא זצ"ל נולד בשנת ע"ר - ער"א לערך, לאביו הרב יחיאל אב"ד סלוצק. בשנת ש' לערך בהיותו כבן ארבעים נתמנה כאב"ד ור"מ אוסטראה, ורב הכולל למדינת ווהלין, אחרי כעשרים שנה באוסטראה עבר לבריסק, אח"כ הגיע ללובלין שם כיהן כרבה של העיר והקים שם ישיבה, וגם בנה שם מכספו בית כנסת מפואר שאחר כך נקרא על שמו, בבית הכנסת הזה תיקן המהרש"ל תקנות חשובות שהרבה בתי כנסיות בפולין נהגו לפיהן.

רבי ישראל אברהם שטיין אבד"ק פאלטישאן זצ"ל סיפר, על רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל (ראש ישיבת חכמי לובלין ומיסד הדף היומי) שביקר פעם בספריה של הרבי בעל האמרי אמת מגור זצ"ל, שהיתה אחת הספריות היהודיות הכי ענקיות בעולם, שהכיל המון כתבים עתיקים ובעלי ערך, ושם ראה כתב יד עתיק, פנקס הקהילה בלובלין. רבי מאיר שפירא שכיהן כרב העיר, התעניין בפנקס ומצא שם דבר מדהים.

המהרש"ל רבינו שלמה לוריא שכיהן כאב"ד לובלין כתב בפנקס מעשה נפלא שהיה עמו, ומעשה שהיה כך היה: אשה אחת מתושבי לובלין, נעלם בעלה, ורב העיר גדול הדור המהרש"ל חתר לחפש לה היתר לשחררה מכבלי העיגול. כמה מגדולי התורה דאו חלקו על דבריו, וערערו על ההיתר, וקבעו את דינה כאשת איש. האשה קיבלה את דעת המרא דאתרא המהרש"ל והתחתנה על סמך היתרו, ואחר שהתחתנה קרה מקרה מעציב ומעורר תמיהה, בעלה החדש הצעיר שהיה בריא, מת פתאום מיד אחרי החתונה, ותהום כל העיר והיתה כמרקחה.

ותומכי הרבנים האוסרים נופפו בזה כאות מן השמים על צדקת דרכם, וכי המהרש"ל טעה ח"ו בהוראתו ומן השמים מנעו מהבעל מלהיכשל. הדבר נגע ללבו של המהרש"ל שידע בבטחון כי יפה הורה כדת וכדין, וקרא אליו את ראש החברה קדישא, השמש, שילך לבית העלמין, ולקח קלף שהוקצה לדבר שבקדושה (מזוזה וכו') וכתב עליה המהרש"ל את הנוסח הזה "לכבוד ידידי מלאך מט"ט ראש מתיבתא דרקייעא... ושם הוא כותב את כל אשר קרהו, ומסיים: היות שתורה לא בשמים היא, ואני פוסק בכוח התורה שהיא מותרת, לכך אני גוזר עליך המלאך, להחיות את פלוני הנפטר, וחתם ידיך שלמה... וכן הווה, השמש הלך על הקבר, ומיד קם לתחייה היהודי הנ"ל ולתדהמת כולם חזר הביתה חי ושלם.

אולם האשה שראתה אותו מת, היתה נתונה תחת רגש חזק של פחד וחוסר בטחון ופחדה להמשיך לגור איתו, וכותב המהרש"ל 'על כן התפללתי לה' שיישכח כל המעשה וישתקעו הדברים וכן הווה, כל אנשי העיר כולל האשה שכחו את כל הסיפור והתנהגו אליו בטבעיות כמקדם.

המהרש"ל מסיים את התיאור בפנקסו וכותב, וכתבתי את כל זה לזיכרון דברים כדי שלא תשתכח ויהי לזיכרון, וגדול אות אחרון של השכחה יותר מן הראשון.

רבי ישראל אברהם שטיין אבד"ק פאלטישאן ששמע סיפור זה מפי רבו רבי מאיר שפירא זצ"ל הרבה פעמים, סיפר זאת פעם לרבי אהרן קוטלר זצ"ל שנתפעל ונתרגש מן הסיפור שיש בה חזיון לאמונת חכמים ולכוח התורה, וביקש ממנו בהזדמנות מאוחרת שיספר לו עוד הפעם.

כותב החיד"א שמעתי מרב אחד שקבל דהגאון מהרש"ל בשבתו על כיסא ההוראה לרב ואב"ד, צווה למוכיח אחד שיבא בכל יום שעה אחת ויוכיחנו ויזהירנו כאלו הוא אחד מהמון, כי כך רצונו והרשות נתונה לו, ובעת בא המוכיח, תיכף היה המהרש"ל מתעטף ויושב לשמוע תוכחות מוסר ביראה ורעד לפני ה', אשריו ואשרי חלקו ואשרי העם שככה לו, רב חסיד וקדוש זי"ע. (שם הגדולים מערכת ספרים ערך ראשית חכמה)

סיפר רבי חיים קנייבסקי זצ"ל, שפעם אחת למד המהרש"ל זמן רב מאד תוס' מוקשה ואיחר בגלל זה לשחרית והיה בטוח שהמוכיח יבוא להוכיח אותו, ברם הלא לא הגיע. אחר התפילה ניגש המהרש"ל למוכיח ואמר לו למה לא באת לצעוק ולהוכיח אותי? והרי שילמתי לך על זה? השיב לו, רציתי אכן לגעור בך, אבל ראיתי שמשני צידך הולכים שני זקנים עם זקן לבן, פחדתי להתקרב ולגעור, אמר לו המהרש"ל שתי אלו, היו ר"ת ור"י מבעלי התוס' שבאו ללוות אותי על שעמלתי בדבריהם זמן רב.

בשם הגדולים (מערכת הגדולים אות א') מביא החיד"א זי"ע שמעתי מרב אחד זקן שקיבל כי בימי מהרש"ל תחת בית מדרשו היתה חנות לאחד מוכר ירקות ושם היה ישן בחנות, וקורין לו ר' אברהם מוכר ירקות, הוא היה צנוע ודבר אין לו עם אדם.

לילה אחד קם המהרש"ל ושמע שר' אברהם לומד סוגיא עמוקה מאד ומפרשה פירוש רחב ונותן דעתו לכל דבריו, שלח אחריו ושאל לו שאלה עמוקה בש"ס, והוא השיב כי הוא עם הארץ ולא ידע מאי קאמרי רבנן. אחרי הפצרות וגזרות פתח פיו והאירו דבריו בחכמה ובקיאיות הפלא ופלא, נתחנן לו שיהיה בסוד ולא יודיע הדבר, כך נמשך כמה זמן שהמהרש"ל מפלפל עמו ומוצא קורת רוח שהוא גברא רבה.

לימים כשנתבקש המהרש"ל לשייבה של מעלה, ציוה לקהל שיקחו לרבי אברהם מוכר ירקות לרב, כי אין כמוהו, בהפצרות ותנאים רבים נתקיימה צוואת הרב ז"ל. מסופר כי המהרש"ל נתקל ביום מן הימים תוך כדי לימודו בקושיה עצומה בסוגיא סבוכה שבש"ס, חרף גאוניותו העצומה ושכלו החרוף לא עלה בידו של הגאון ליישב את הקושיה על נקל, דרכו אל התירוץ המניח את הדעת לא צלחה, כך במשך ימים על גבי ימים הטרידה הקושיה את גאון ישראל, הוא לא נתן שינה לעיניו ותנומה לעפעפיו, עד שלאחר יגיעה רבה האיר ה' את עיניו והוא הצליח לחדש מהלך שונה בהבנת הסוגיא, מהלך אשר הסיר את הקושיה מיסודה, ושמחים היו הדברים כנתינתם מסיני.

והנה לימים נקלע המהרש"ל אל בית מדרש מסוים בעיירה נידחת ולהפתעתו הוא שומע את מגיד השיעור אשר היה אמנם יהודי תלמיד חכם, אולם לא מופלג בתורה יתר על המידה, מוסר שיעור ל'בעלי בתים' אודות אותה סוגיא עצמה אשר על בירורה הוא עמל זה לא מכבר.

הטה המהרש"ל את אזניו לדבריו של מגיד השיעור, והנה הפלא ופלא, הלה הרצה את הסוגיא בדיוק על פי המהלך אותו חידש המהרש"ל לאחר רב עמל ויגע, ברור היה כי אין בכשרונותיו של אותו מגיד שיעור כדי לאפשר חידוש מהלך נפלא מעין זה, ברור היה כי כך עלה בדעתו מלכתחלה במושכל ראשון.

חלשה דעתו של המהרש"ל ותהה בלבו הכיצד יתכן כי חידוש אשר הוא עצמו לא השיגו אלא לאחר יגיעה נוראה ועצומה, התחדש למגיד שיעור פשוט כלאחר יד? כאשר ראו משמים את חלישות הדעת שנגרמה לאותו צדיק, והבחינו בצערם מהרו לנחמו בגילוי מיוחד, בחלומם הסבירו לו ואמרו, דע לך כי עוצם עמלך ויגיעתך סוגיא חמורה זו היא אשר הורידה לעולם את המהלך המחודש בהבנתה, עתה אחר שנתחדש החידוש, עומד הוא ומוזמן לכל יושבי תבל וכל הרוצה לזכות בו יבוא ויוזכה. המהרש"ל זצ"ל כותב בהקדמה לספרו ים של שלמה: פעם אחד בא לידי נר של מצוה, כאילו הראו לי מן השמים, ונתנו לי הרמנא ואמיץ כח מרקיע ופתחו לי שערי אורה.

כותב על זה בספר קב הישר (פרק צו) ושמעתי מפי מורי על פי קבלה שהענין הוא כך, כשהיה רבי שלמה לוריא ז"ל לומד וחבר הספרים ים של שלמה, אירע לו שהיה לו נר קטן ודולק לפניו, והיה זמן קרוב להכבות והיה דולק כמה שעות יותר משלשה וארבעה נרות שלמים, וזה העידו עליו תלמידיו ונכדו, וזה לשונם: בעל הנס הכיר בנרו ובניסו, כי ה' עמו וזה ארע להגאון נס ממש כנס של שמן הקודש שבצלוחית הקדושה שבבית המקדש, זכותו יעמוד לנו אשרי לו ואשרי יולדו.

רבי שלמה לוריא זצ"ל חיבר כמה ספרים, ביניהם את ספרו ים של שלמה על הש"ס, וכן את ביאורו חכמת שלמה וכן יריעות שלמה ועוד.

רבינו שלמה לוריא זי"ע נפטר בלובלין ביום י"ב כסלו של"ד ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ - ניסים חיים בן חנה
נורית בת מרים ע"ה

לברכה והצלחה: * יוסף בן חנה חנינה וב"ב * שרה בת אילה * יוסף מאיר בן גאולה ויקי
* נעמה בת שושנה * רפאל בן שרה * יוסף חיים אליהו בן דבורה * משה בן שרה וב"ב